

Wirth Imre • KAROLINA KERTJE

Wirth Imre

Karolina kertje

*A név kátyú,
vaddisznódagonya,
omladék, szerelem*

BOOKART, 2024

I.

Gyerekeimnek

Szerkesztette Márton Evelin

A borító Szajkó István festményének felhasználásával készült

ISBN 978-606-8994-79-6

© Wirth Imre, 2024

© Bookart, 2024

Maradjon minden annak, ami egy költőhöz illik: töredéknek.

(Kosztolányi Dezső: *Esti Kornél*)

*Vagy az a másik, mely különösen, emelkedett eszméinél fogva,
annyira megható. Emlékezik-e rá, édes Krümmér úr, hogy azután, mi-
kor Magyarországra jöttünk, mindig azt énekeltük:*

Eins, zwei, drei, vier,

Der herr Wirth ist hier,

Der herr Wirth ist hier,

Eins, zwei, drei, vier.

*Ez a szép dal, s az a jó tulajdonsága van, hogy a textusa nincs
tovább, hanem el lehet énekelni a sorokat felváltva egymás után negy-
venszer is, amíg az ember megszomjazik.*

(Bolond Miska, 1861)

A valósággal való minden egyezés: káprázat.

Első rész,
melyben a Tavaszi szél vizet áraszt

Még egy esztendőben sem volt annyi dolga a községi elöljáróságoknak a hófúvások miatt, mint az idén. Ámbár kirendelik az összes községi közmunkaerőt, s nagy fáradtsággal járhatóvá teszik a kocsi-, dülő- és gyalogutakat; de kárba vészett az összes fáradtság, mert újra, meg újra befújja a hó. Szerencsétlen az az ember, akinek ilyenkor gyalogolnia kell. A hófúvások egyik áldozatául kell felemlíteni Wirth Imre pogányi, jómódú molnárt. Tegnap Udvardon vonatra szállott és bement Pécsre; ma aztán a hajnali vonattal visszautazott és Udvardról az apostolok lován akarta megtenni malmáig az utat. Hasig járt a hóban, lábait már-már alig volt képes a mélységes hóból kiemelni, ereje fogyott, s egyszerre csak bekövetkezett, hogy nem volt képes továbbhaladni. Arra járó emberek ma reggel 9 óra tájban találták meg az úton hóval elborítva és innét vitték a megdermedt testet malmába. Még él. Úgy akadtak reá, hogy a falusiak messziről azt hitték, hogy valami állat, mely túrja a havat; pedig hát úgy történt, hogy erőtlensége folytán kezeire esett és ezekkel igyekezett magának utat csinálni.

*

Mágocsi György mit sem sejtve jött a Felsővámház utcán lefelé, amikor a vele szembejövő Wirth egy boxerrel minden szó és ok nélkül szájba vágta, úgy, hogy az ütés következtében az egyik fogsora megingott. Mágocsi előzetesen még csak nem is ismerte Wirthet, és ezt csupán a részegségből eredő virtuskodás készítette a verekedésre. A rendőrség Mágocsi feljelentésére megindította az eljárást Wirth ellen, s hihető, hogy a büntető bíróság majd oly megérdemelt szigorú büntetéssel fogja sújtani, hogy egyszer és mindenkorra elmege a kedve az ok nélküli virtuskodástól.

A bölcsődében arra emlékeznek, hogy W. Imre kint feküdt a teraszon a kiságyban, tavaszi, tompán szédítő napsütésben és egy kislány kezét fogta a szomszédos kiságyban, vagy fordítva. A mackós oviban sokat állt a kerítésnél, anyukáját várva. Melindába volt szerelmes, énekelték a *Tavaszi szél vizet árasztot*.

Oda járt iskolába, ahol anyai dédapja volt igazgató. Szünetekben páros sorban kellett keringeni a folyosón, aki kiszédült, mehetett az igazgatóhoz.

W. Imre az alma mater születésnapján az úttörők pontjaiból kettőt kapott, már az elsőbe belesült: addig jutott, hogy „az úttörő...”. Megszégyenült. Mikor ment hazafelé a ma már csak emlékekben létező térképen, lepergett előtte az élete. *Tavaszi szél vizet áraszt* – dúdolta kínjában.

G. néni, a harmadikosok tanítója másnap az osztály nótafájának nevezte ki, hiszen hazafelé mindig szerelmesen énekel.

W. Imre egy kis óbudai, az épület korát tekintve patinásnak is nevezhető gimnáziumba járt, szemben egy kastély árnyával, ahol a zaklatott teremőrök szerint Kassák Lajos próbált közel repülni a feltámadáshoz.

W. Imre talán harmadikos lehetett, fejében rőzsedalok, életvitel-szerűen rajongó, remény nélküli szerelmes. Fehér köpenyt és mamszt hordott, aminek az orrára anyja Hobó feliratot hímezett.

W. Imre közelében az iskolába menet lezuhant egy ács a tetőről és szörnyethalt. A folyosón leszakadt egy darab a mennyezetről, talán észre se vette. A vécében egyszer beleszívott a korán meghalt későbbi punkzenész, Korai János cigarettájába.

Lázadt. Amikor az orosz tanárnő beiskolázta KISZ-vezetőképző tanfolyamra, Székesfehérvárra, Korai Jánossal, arra gondolt, hogy megtud valamit.

Sokat gyilkosoztak esténként. W. Imre a tanfolyam végén kilépett a szállásról, gyilkos tekintettel nézett a jövőbe, és akkor, a nedves, tél végi, semmilyen időtlenségben telibe szarta egy galamb a ronda SZTK-s szemüvegét.

Csurgott le, egyre lejjebb a híg fos, oda, ahol minden világos lesz egyszer.

Mikor W. Imrét oroszóra után félreintette a fekete hajú, bongyor tanárnő, megigazította aránytalanul nagy, enyhén sötét szemüvegét, éppen malaszthoz harangoztak a szolgálatos angyaloknak. W. Imre gyomra megrándult és érezte, egyedül van. Volt már ilyen. Mikor a nagyapja meghalt a kórházban, és idétlenül állt az eltakart ágy végében, mert már az is marta a torkát, hogyan fogja ezt Ritának úgy elmondani, hogy a lány megsajnálja őt. A dolog rosszul sült el, Rita együttérzően elköszönt tőle.

De most, az óbudai gimnázium déli csöndjében, angyali kanálcsobbanások óraketyegést imitáló hozsannájában, a teljes magány nyugozta le.

Az intésre együtt léptek be az igazgatói előtti váróba, ahol a tanárnő közölte Wirthtel, hogy itt az idő. A nagyszerű felkészítés után jövőre ő lesz az iskolai KISZ-titkár, reméli, boldog. W. Imre hiába hallgatózott, fent elmélyülten habzsoltak a magukról és másokról is megfélelkezett angyalok.

Csend, torokszorító. W. Imre nem lázadt.

Végigzengett az idegein, hogy itt a lehetőség belülről jobbítani. Hangok az egyetememes dermedtségből. Bólintott, és kiszáradt szájjal, botladozva elhagyta a gimnáziumot. Nem szart rá egy galamb se, a galambok világga repültek.

A sarokra érve, ahol az ács szörnyethalt, megállt. Hogy fogja ő ezt elmondani a nagyapjának?

Visszament, kihívta a tanáriból a fekete hajú, bongyor orosz tanárnőt, és csak annyit suttogott, hogy *családilag elképzelhetetlen ez a dolog*.

A tanárnő nyitott szája sarkában tétova nyálcsepp fénylett.

W. Imre lassan, magában rekedten dúdolta, hazafelé indult.

Az angyalok közben megtörölték szájukat patyolatfehér szárnyukkal, és kanalukat két toll közé rejtve, égig ható énekkel köszönték meg az Úrnak, hogy ismét, mint az örökkévalóságban, semmi sem történt.

Második rész,

*melyben egy megállóban marad a szerelem és a filozófia,
és Wirth hős lesz*

*Múlt vasárnapon este Kisköszegen, a nagyvendéglőben táncmulat-
ság volt. Tánc után 20-25 egyén az ivóba vonult, hol a többi között
három, a kisköszegi őrshez tartozó csendőr is csendben iddógált. Az
említett 20-25 egyén közül néhányan az ivóban iddógáló Wirth Imré-
vel civódást kezdvén, székeket ragadtak, hogy ezekkel Wirthet leüssék.
Erre az egyik csendőr a civakodók közé ment, hogy szétválassza őket.*

Az óbudai gimnáziumban W. Imre négy éven át szerelmes volt (meg előtte és utána is). Megannyi történet. Álom.

Mi köze van ma W. Imrének a hajdanihoz, aki a nevét viselve többnyire reménytelenül próbálta megúszni a jövőt?

Mi köze a mának 1981 őszéhez, mikor Ildikó reggelente arról suttogott a barátnőinek, kivel-hogyan töltötte az éjszakát? W. Imre magába zuhanva magával sutyorgott egy nőről éjszaka.

Ildikóba váratlanul lett szerelmes, miután nem törődve a szirénhangokkal, levelezni kezdtek egymással. W. Imre lázadó fehér köpenyébe dobálta az összegyűrt üzeneteket, míg osztályfőnökük el nem tanácsolta Ildikót a gimnáziumból. Előtte W. Imre és Ildikó együtt moziba mentek, Marlon Brando és Maria Schneider a Filmmúzeumban.

W. Imre a kezét sem fogta meg Ildikónak. Éretlen tangótáncos volt, aki dúdolván ölelte át elképzelt partnerét, miközben sírt a hiánytól.

Ildikó hazafelé a HÉV-en megemlítette, hogy van nála gyógyszer. W. Imre nem értette, miről beszél. Valahogy azért hazajutott a lakótelepre, a Raktár utcába.

Másnap, életében először, nem ment iskolába, a szerelem is, a filozófia is – ha volt ilyen – a Tímár utcai megállóban maradt.

Azóta is nézi ott a Dunát, kibámulva a HÉV homályos ablakán.

Évekkel később, Charlotte-ról álmódva, Dorkával, a franciatanárnővel is megnézte az *Utolsó tangót* a Filmmúzeumban. Dorka elvált, apró gyerekei várták otthon, s ahogy toporogtak ketten a ház előtt, ahol Dorka lakott, és kétségbeesetten csókolóztak, Dorka kibontakozott az ölelésből és csak annyit mondott, hogy *túl bonyolult lenne*. Meg azt, a mosoly és sírás határán, hogy *n'oubliez pas de me rendre mon crayon*.

W. Imre mozdulatlanul lebegett az örökké ugyanabban a folyóban, és hallotta, tisztán, kivehetően, hogy valaki dúdol neki franciául: *Oh, enchantante beauté organique qui ne se compose ni de teinture a l'huile ou de pierre, mais de matière vivante et corrip-tible, pleine du secret fébrile de la vie et de la pourriture! Regarde la symétrie merveilleuse de l'édifice humain, les épaules et les hanches et les mamelons fleurissants de part et d'autre sur la poitrine, et les côtes arrangées par paires, et le nombril au milieu dans la mouesse du ventre, et le sexe obscure entre les cuisses!*

W. Imre a felmenőire nehezen alapozott. Súlyos felhők sírtak, mikor erről a kérdéstről lekopott a patina.

W. Imre halálosan felszívott mindent, amit felcicomázott a pillanatnyi nyár. Wirth élni tanult, margaréták illatoztak ablaka helyén. Nevével nem törődve rózsákkal álmodott. Imresége ingott csak, lengett és lengett.

W. Imre nagyapja, akit szintén Wirth Imrének hívtak, egyszer éjjel sünt hozott ajándékba. Amikor W. Imre apja, akit szintén Wirth Imrének hívnak, éjjel hazatért, ijedtében felugrott a fotelra és azt üvöltötte, amire mindenki felébredt, hogy vesszek meg, ha ez nem egy sündisznó!

Ez a süni egész éjjel zongorázott a karácsonyra kapott játékon, majd beszorult a lakótelepi lakás központi fűtés csöve mögé és oda-szart. Másnap a Wirth család visszavitte a sünt a nagypapa munkahelyére.

W. Imre a sóstói úttörőtáborban, mint utólag tisztázta magában, kétes dicsőségben részesült: nem hordta szemüvegét, így legyőzve félénkségét és diszkóutálatát, hunyorogva felkért tánkra egy szlovák fiút az esti zászlólevonás után, mikor a díszter tánctér lett, és a szemkápráztató sárga pulóver, na és az idő múlásával halványuló vörös nyakkendő a szlovák fiún egyfajta érzékeny leányt sejtetett a sötétben.

Másnap szégyenében, és a hülyeség iránt érzett hűségéből, ismét nem hordta randa SZTK-s keretét, s így eshetett meg, hogy kora délelőtti vak botorkálása során kutyaugatásra és sírásra eszmélt.

W. Imre nem tépelődött: a hang irányába rohanva erőtlen sicc! kiáltással megfutamított egy kis termetű ebet. W. Imre hős lett. Hajdani úttörők suttogják ma is, titokban, konspirálva, mikor lassan hanyatlik a nap és kezdődik a diszkó, hogy összeroncsolódott szemüvegét egy kutyaház mellett, láncra kötve találták meg a rendszerváltás után.

W. Imrét felhívta a lánya a jelmezbálból, hogy azonnal menjen érte. W. Imre éppen hazaért Pomázra, bár eredetileg máshova indult. W. Ilona (milyen rezzenéstelen meglepetés, hogy az ő monogramja ugyanaz) az autóban elmesélte, hogy lassúzni hívta három barátnője közvetítésével egy fiú. W. Ilona leány elköszönt tőlük és beszállt apjához az autóba.

Egy óra múlva W. Imre anyja és egyben Ilona nagymama elmesélte, hogy ő, mikor olyan idős volt, mint W. Ilona most, a téli hidegben bundában és sapkában indult el otthonról, s ezen ruhadarabok egész nap rajta maradtak az iskolában. Így ült az osztályban, nehogy felfedezzék a fiúk az ő leányságát.

Mikor aztán egyszer a villamoson, mert már nagyon meleg volt, levette álcáját és könnyű tavaszi szerkóban sütkérezett az ötvenes évek jelzők nélküli, de fiatalságában biztosan ragyogó, melengető napsütésében, egy fiú, akivel egy iskolába járt, felismerte és döbben-ten hangot adott a felismerésnek: Jé, te lány vagy! W. Ilona leány talán elrejt valahova W. Imre édesanyjának történetét. W. Imre önmagára ismer mindkettőjükben, minden kora tavasz ragyogó, melengető napsütésében.

Harmadik rész, melyben átható tekintettel néznek a semmibe

Wirth Josefa, a szépségéről híres színésznő, aki annak idején Bécsben a Clemenceau modellje néma szerepében nagy feltűnést keltett, Karlsbadban fürdőzött. A bájos hölgy nyaralását azonban veszedelmes eset zavarta meg; két bécsi ékszerész följelentést tett ellene, hogy egy 3630 forintos ékszert kölcsönzött ki tőlük, s azt elsikkasztotta. A bécsi rendőrség távirati megkeresésére a karlsbadi alguazilok aztán megfosztották a fürdő közönségét attól az élvezettől, hogy a szép Wirth Josefa föllépteiben gyönyörködjék.

*

Nagy feltűnést keltő dolog történt az új operettszínházban. Wirth Mici énekesnő évek óta nagy anyagi zavarokkal küzd, és bár szép fizetése van, mégsem tud minden kötelezettségének eleget tenni és hitelezői minduntalan lefoglalják járandóságát. Most egy hitelező, egy blúzgyáros tett büntető följelentést Wirth Mici ellen. A rendőrség eleget tett a kérésnek és több rendőrt bízott meg azzal, hogy a színház bejárata előtt várja meg a művésznőt és tartóztassa le. Este hetedfél óra tájban csakugyan megjelent a színház bejárata előtt egy nő, akit a rendőrök Wirth Micinek hittek és csakugyan le is tartóztatták, de a rendőrségen kiderült, hogy nem Wirth Micit, hanem komornáját tartóztatták le, aki a művésznő ruháját vette föl. Wirth Mici pedig komornájának ruhájába bújt és a nézőtéren át elhagyta a színházat.

A Wirthek könnyelmű népség. A szájhagyomány szerint az egyik rokon, Wirth Kamilló, miután a múlt század húszas éveiben csődbe vitte Wirth József Imrét, W. Imre dédnagyapját, Brazíliáig szökött. Wirth Kamillótól fennmaradt egy levéltöredék, legalábbis

neki tulajdonították az írást, rávetítve az „ocsmány irományra” a hamiskártyás szerző iránti gyűlöletet, modorosságnak nevezve a képzelet játékát, a nagyszülőkkel való gondolatkísérletet, W. Imre, mint oly sok mindent, ezt is P. Lajos szomorú költőnél olvasta a nyolcvanas évek közepén: *Az Úr ezernyolcszázvalahányadik évében Wirth Ferenc sokadszorra szerelmes. Villax Karolina, a pápai polgármester világszép lánya azzal a feltétellel engedi magához, hogy sohasem kérhet tőle semmit: csók, simogatás, kedvesség szóba sem jöhet. Csak ha ő is úgy akarja, amire pedig „ne számítson, aki söröslovakkal éli életét”.*

Ferenc megroggyan, de megkapaszkodik a fújató, párálló kancában. Mit mondhatna neki? Csak nézi pislákolva tüneményét, ahogy mezetlen tekergőzik a parton. Nem lehet ellent állni a mégoly pusztító vágyaknak. Ám mennyei kertjébe rontani, örvényes szívébe úszni, dulakodni bőszen a selymes főnyenyen: gyáva hozzá.

Mindenbe beleegyezni, együtt vergődni a nyughatatlanságban: sötét látomás.

Ferenc visszatérő álmára gondol: söröslovakat lát az éjszeker rúd-jához fogva. Az álmoskönyv nem igazítja el, most mégis ez jut eszébe: szomorú trappolás a semmizőbe.

„Villax Karolina – vonja magához végül, leheli aranyhajába –, te mélységes labirint. Ismerem titkodat!”

Villax Karolina mosolya keserű villanás.

Gyávaság lenne megkönyyeznie részeg apja pohárköszöntőjét. Belehúzódni egy ölelésbe, pörögve zuhanni a végenincs nyíláson visszafelé – mindez irtóztató képzeletének. Sírni kezd befelé, láthatatlanul.

Mikor Ferencet megcsókolja, Karolina szájaíze föld, kút, moha, ahogy nyelvével körbejár, vadul kering a táguló üregben, boltozatokra és hasadékokra, éles peremekre lel, álmukból sikoltva ébrednek hajnal felé. Karolina haja zuhatag, dideregve szaladnak ketten, ki világból, kihunyó lampionok árnyékában.

Mindenesetre, akik itt maradtak Kamilló eltűnése után, leköltöztek a Gellért-hegyről, ahol így csak pár hétig laktak. A pünkösdi királyság alapszókincs a Wirthek körében.

Egy enyhén sárgás árnyalatú fényképen, 1918 kora nyarán talán, Wirth József Imre olyan hanyag eleganciával ül a kerti fonott karosszékben családja körében, mintha az örökkévalóságig kora nyár lenne, és a kert áthatolhatatlan burok, sérthetetlen istenekkel. Szinte látszik, ahogy lábát lógázza, azzal a mindent uraló, átható tekintettel, amit W. Imre még láthatott nagyapja, Wirth Imre szemében is.

Honnan ez a nem evilági tér, ahonnan átnéznek!

Látja a nagyapját, ahogy idősen vasgolyókat gurít a macskák közé, nagyvonalúan, beleérzéssel. Félelmetes, ahogy a játék számára mindig a tétől szól, itt talán a szegény macskák túléléséről.

Mindenesetre a csőd után W. Imre csáktornyai horvát, magyarul tökéletesen meg nem tanuló dédnagyanyja megesketett mindenkit, hogy többé nem hazardíroznak.

Nyilván nem értették, miről beszél. Nagyapja, aki a brazil szökevény miatt gyerekkorból alig kinőve családfenntartó lett apja, Wirth József Imre korai, az eseményektől nem független halála következtében, ezért csak lóversenyekre járt.

Apja, Wirth Imre már csak szolid adósságokba verte magát.

Egyik hitelezője akkor jött, mikor az ifjú W. Imre egyedül volt otthon az óbudai lakótelepen, ahol szépen bekeretezve függött a falon az 1918-as fénykép.

Szólt a kapucsengő, kinézett a másodikról, lent egy szomorúnak kinéző férfi állt. Kérte, bár ifjú W. Imre apja nem tartózkodik odahaza, mégis hadd jöhessen fel. Beengedte, és a szomorú férfi középkori átkokat szórt rá a Wirthek miatt.

Ifjú W. Imre megrettenve ült, és a szomorú ember egy nyugodtabb pillanatában, mikor észrevette, hogy nincs egyedül, hiszen ott ül, megkérdezte, ki ő és mit csinál. Mikor ifjú W. Imre bevallotta, hogy történelem felvételre készül, a megtört tekintetben fény csillant, és másfél órán keresztül mondta fel a szomorú ember Maurice Druon regényei alapján, felfoghatatlan részletességgel, a rájuk ereszkedő alkonyatban, a francia királyok életét.

Ifjú W. Imre sok évtizeddel később értetlenül szemléli az emlékezet csodás kiszámíthatatlanságának rejtjeleit: az egyik burokba zárt kertben üknagyanyja, Villax Karolina húzódik pápai polgármester apja mögé, sok-sok törvénytelen gyerekével, akiket mind örökbe fogad majd Wirth Ferenc, a névadó üknagyapja, így teljes a családi amnézia a kora nyári kertben, a másik burokban a francia királyok végtelen története kavargog, egy szomorú ember életét helyettesítve.

Negyedik rész, melyben a név fecskeként röpköd

Az emberi őskultúra-kutatás nagymesterének, Leo Frobeniusnak véleménye szerint valaha – évtízezredekkel ezelőtt – egész Európát egy eszkimószerű ősnép lakta. Wirth, Frobeniusnak erre a véleményére támaszkodva, azt a feltevést kockáztatta meg, hogy a „kajak” szó tulajdonképpen a vízi járművek őseit, az állatbőrökből varrott csónakot jelenti. Az őskelta „cwrughe” (olv. kurráh), melyet Wales lakói még nemrég is használtak, és a baszk „cerhaga” szintén bőrből készült csónakot jelent, és lehetséges, hogy a Fekete-tengeren és a Boszporusz vidékén használatos „kaik” vagy „kajik”, valamint az Eufrátesz „kelek”-je ugyancsak kapcsolatba hozható a kajakkal. Ismétlem, hogy mindez csak feltevés, és szorosán a tárgynál maradvá visszatérek Frobenius őseszkimóihoz, akik évtízezredek vándorlása után, jóval a keresztény időszámítás kezdete előtt, valahol Észak-Amerika, közelebbről Észak-Kanada hatalmas tavai és folyamai mellett telepedtek le. Hosszú ideig éltek itt, később azonban – néhány évezreddel ezelőtt – valami oknál fogva észak felé kezdtek vonulni. Lehet, hogy ellenséges indián törzsek betörései elől menekültek (az eszkimók és az indiánok örök ellenségek), de lehet az is, hogy újabb, gazdagabb vadászterületet kerestek.

A Wirthek életét véletlenek egymásra halmozott rétegeiből se lehetne előásni. De mi is az életük? Valahol el kéne kezdeni. Frobenius szerint az eszkimók és indiánok örök ellenségek. Ez a hülyeség lehetne kiindulópont.

W. Imre sokáig nem tudta, mit jelent a neve, a hatvanas évek kopár mezői felett fecskeként röpködött, mert ezt mondták a nagyobb fiúk, mikor meg akarták verni. Hogy az ő neve azt jelenti, hogy fecske.

Valahogy olyan mindegy volt.

Anyja Fecske cigarettája jelent meg előtte, a doboz, rajta a karcú villásfarkúval. Anyjának az ötvenes évek végén Gyarmati Fanni volt az osztályfőnöke, aki meglátogatta a családot Óbudán, a régi házban, mert Marika mostanában olyan magába zárkózó.

W. Imrének fogalma sem volt róla, ki Gyarmati Fanni. Talán nem is hallotta gyerekként ezt a nevet. Ez a Fanni ott a házban körülnézett, látta az átlótt bukolikus festményt, a tehenekre célzott a lakásba beszállásolt, részeg orosz kiskatona 1945-ben. Megbeszélétek W. Imre anyai nagyszüleiével, hogy kamaszodik a lány, aki '56-ban közért előtt síró orosz kiskatonát őrzött emlékezetében. Azért sírt, mert kizavarták a boltból.

Marika mit hozott magával a munkácsi édesanyjától? Hegyes Matild apácának készült, mert édesapja tiltotta a frigyet a rangon felülinek tartott tanítóval, és így vénlányként ment férjhez a nyalkának nemigen nevezhető pénzügyőr tiszthez, a nagyapához, akit aztán a pékségig fokoztak le, talán, hogy tanúja legyen Marosán György kiválasztottságának, aki sokat beszélt, de dolgozni nemigen járt be.

A munkácsi család a lemondás szépen lefelé ívelő festménye, már ha lenne ilyen.

1981-ben, az akkor éppen csehszlovákiai Rózsahegyen Róza, W. Imre nagyanyjának, Matildnak a nővére, aki tényleg apáca lett, megtörte hallgatási fogadalmát, mikor a tizenhét éves, kockás csónadrágban és Hobó hímzésű mamuszban felbukkanó unokaöcs kopogtatott a kolostor kapuján.

Róza gyönyörűen beszélt magyarul, de ez W. Imrének csak évtizedekkel később jutott eszébe.

Róza nővér kérdezte, tudja-e az imákat. W. Imre kinézett a kolostor ablakán a nagy hegyek felé és suttogott, hogy igen. Akkor mondja el. Miatyánk, kezdte és meg-megállva elmondta, hiszen nagyanyját annyiszor kísérte el Óbudán a Szent József-plébánia-templomba. Ott mise közben a gótikus rózsablakokat utánzó

ablakokat nézte. Itt a hegyeket és Róza nővér, a nagynénje ráncos, mosolygó arcát. Na és a Hiszekegy? Hiszek egy Istenben, kezdte W. Imre és ugyanúgy megakadt, mint az úttörők tizenkét pontjánál az alma mater ünnepségén. Nem jött isteni sűgás, ahogy néha később. Teljes csönd, ahogy a fogadalom kívánta volna.

Rongyok csapódtak az arcába, mintha minden ronggyá szakadt volna, amihez valaha köze volt.

Nagyanya két év múlva meghalt, a halála előtt megmutatta Róza nővér levelét, amiben megróttta őt, hogy nem fordított kellő figyelmet az ifjú lélek megmentésére.

Gyarmati Fanni nevét talán akkor mosta ki az elsűllyedő Óbuda iszapjából a véletlen, amikor W. Imre egyetemre járt. Akárhogy is, W. Imre ösztönösen menekülő állat volt a tudatlan, ösztönösen felejtő létben. Gyarmati Fanni Murai Máriának átadott levelei, hogy majd kapja meg a fia, ha lesz, neki már sosem lesz, a férje írta neki a munkaszolgálatból, gyermeki módon arra vágyott, hogy majd indiánozhasson a fiával a *rézbőrű alkonyban*, a komódfiókban heverték.

W. Imre mindig szerelmes volt. De hogy kerülnek szavak ebbe a parttalannak tűnő mámorba? Az untig mosott lepedők a színes foltokkal, amikre apja zavartan utal a balatoni szakszervezeti nyaralás harmadik napján, mindig magabiztos fellépését megtörve egy értelmezhetetlen mondattal, hogy a szerelem egy savanyú alma? Hogy lehet túlélni azt, hogy valaki látni kezdi magát?

Szavak. Semmi közük nem volt hozzá, szerelmi nyelve sem volt, egyáltalán, beszélni se nagyon beszélt. Ellenben dadogott, helyette az apja beszélt, elképesztő leleménnyel összefűzve sohasem volt dolgokat.

Az első olyan eset, amikor W. Imre szavakat használt valaminek a lényegi elmondására, általános iskola ötödik osztályában történt.

Gréti néni, a magyartanár nő házi feladatnak a '48–49-es forradalom és szabadságharc dicsőségéről kért rövid fogalmazást. W. Imre akkor már sokat olvasott, ez volt a fecskeség reménye,

magasba szállni. *Indián könyvek*, *Pöttyös Panni*, ezt hangsúlyosan a hűgának vette ki a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárból, hogy aztán piros aranyos zsiros kenyérrel ejtsen foltokat a lapokon.

Ez a feladat közel állt hozzá, noha bizonyos korszakokat, 1526-ot, a szabadságharc leverését nem tanulta meg, kimaradtak számára a tananyagból.

W. Imre tépelődött, mi is lenne az illő. És eszébe jutott egy könyv, Murányitól a *Garibaldi dobosa*, amiből gyönyörű kézírással két oldalt bemásolt a füzetébe. Nagyon tetszett az írása, elégedett volt. Gréti nénitől ötöst kapott, mindenféle megjegyzés nélkül. Máig érzi szívében a fájdalmat, hogy nem kapott dicséretet. Biztos, minden frusztrációnak ilyen szánalmasan szerethető a kezdete.

Wirth későn érő típus volt. Mikor egy téli délelőtt az iskolából gyalog ment az osztállyal oltásra, útközben a fizikatanár mellé sodorta a végzete. Barátja heccelte Wirthet, kemény gombócokat gyúrva hóból, eltalálja-e a távoli behajtani tilos táblát. Wirth nem szeretett volna még jobban megszegyenülni, ezért váratlan indulattal hógolyót gyúrt, és telibe lőtte a célpontot. Olyan csend lett, mintha az angyalok separték volna tisztára a mennyboltot. Ágoston tanár úr ködös tekintettel, rebegve dicsérte meg Wirthet. Ő, mint bevallotta, sohasem talált el egy mégoly közeli oszlopot sem.

A következő órán, mikor W. Imre kibámult Herculanéum romjaira az iskola mellett, Ágoston tanár úr váratlanul felszólította, hogy vezesse végig az egyenletet a táblánál, amivel nem tudott a felelő megbirkózni. Fogalma sem volt róla, rogyant lábbal ment ki és aztán felírta gondolkodás nélkül a megoldást. Érezte tenyerében a jeges hógolyó lassú olvadását? Ágoston fizikatanár élete reményét látta meg benne, az ügyetlen lét lehetséges dicsőségét? Az osztály hallgatott, a táblán szinte mumifikálódtak az ismeretlen levezetések.

Ötödik rész,
melyben indiánok szöknek Herculanéum romjai közé

W. Imre az apja, Wirth Imre halála után talált rá Gyarmati Fanni leveleire, amikor kiürítették a lakást. A komód egyik fiókjából a padlóra szóródtak levelek, ceruzák, öngyújtók, kulcsok, és akkor jött rá, hogy az anyja, Murai Mária annak idején, talán amikor tízéves lehetett, még a Folyamőr utcai házban felolvasott neki az indiánokról. Váratlanul és nyomasztóan idéződőtt fel az akkori szorongása, mert nem értette, miért árad a sorokból a veszteség tapasztalata, pontosabban az elmúlással szembeni könyörtelenül fájdalmas és tehetetlen ellenállás. Szíven ütötték a mondatok, az elmaszatólódott kézírás, a felismerés, hogy felejtve is ezeknek a halott szavaknak a varázsában telt az élete. Állt a szétszórt holmik rendtelenségében és olyan kétségbeesetten olvasott, ahogy csak a szétszakadt történet-szalagokat összekötni akaró emlékezet törekszik valami összhangzat megteremtésére.

„Csendben meglapulni, lélegzet-visszafojtva, nesztelen osonni, ág se recsenjen az ösvényen, míg kihallgatod a harsány, hatalmas máglyát rakó sápadtarcúakat, lehunyod szemed, ne áruljon el csillanása, vörös lángok táncolnak képzeletedben, a parkettán patak csörge-dez, vízében gázolsz hangtalan, ne maradjon semmi nyom, ágyad wigwamjába hajnalban érsz, párnád alá, álom előtti utolsó emlékedbe rejtjed íjadat, tomahawkodat, a harci festék bőrödön át a szívedbe ér, hős voltál önmagaddal szemben, indián sápadtarcú, hajadba tűzi álom-törzsfőnök a bátorságtollat, félelem nélkül alszol, szobád reggeli fényében árnytáncot járnak sámandobszóra a porszem-szellemek.

A gyerekkor sátra végtelen préri, vadlovak, bölények hömpölygő robogása, távolban hatalmas, sziklás hegyek, a gyerekkor végtelen könyvmező, szóösvények futnak titokzatos mondattájak felé,

ahol grizzlyt terítenek le papírra vetett, könnyű szavak. A gyerekkor nem szédül még bele a valóságba, ha csak nem olyan végtelenül kiszolgáltatott, hogy nincs is szava és képzelete.

Aztán a függöny mögött mozdulatlan állni, fogvacogva, nem, nem Tangua lépéseitől csikordul a lépcső, lobban el a gyertyaláng, nem a kajovák csatakiáltásától zuhannak a földre a féltve őrzött kincsek, a fejdíszből kitépett tollakra sáros csizma tapos, a hímzett ágyékkötőn sárral kevert vér nyoma, barna és vörös zubbonyok mögött nincs szív, nem dobban, csak a félelem, ahogy a függöny mögül vakító sárga lámpafénybe lépsz, orrodan még a préri álom-illata, bőrödön a gyengéd érintés emlékei, aztán az összetört világ fulasztó magánya.

Mi az indián, kérdezed a menetoszlopban, a vallatósobában, mi az indián, ordítják és felpofoznak, leöntenek jeges vízzel és ordítanak, az indián a belső szabadság, ablak a vagonban vagy a cella magasában, hiszen látod, vad vágatában közelítenek az apacsok így is, hogy lassan mindent elfelejtesz.

Emlékszel-e még a gondtalan repülésre a betűk hullámzó prérije fölött, a havas hegységrendszerekre szótórlaszokkal, suhanó nyílra, ami utat mutatott a tábor felé, ahol esténként a tűznél felfényllett minden? Eszedbe jutnak-e még a hősi fogadkozások, érzed-e még, milyen volt a szégyen, hogyan örültél a nem múltó pillanatnak? Szembenéztél-e már az árulással? Rátalált-e lábad az elhagyott ösvényre, amit maga alá temetett a széttépett könyvekből kihulló felejtés? Visszatálalsz-e csukott szemmel akkor is a tábortűz emlékénel kuporgó árnyakhoz, ha megvetnek, fák közül lesnek rád és minden szavad feljegyzik, hogy ne lehess szabad? Maradt-e benned annyi indián, hogy feleledjenek az árnyak, hogy fellobbanjon a tűz, és a négy világtáj felé fújjátok újra a füstöt a kalumetből? Megszólítod-e a Nagyszellemet, elmondod-e neki, hogy vannak még vidékek és könyvek a szívben, elmondod-e, hogy választhatsz a szégyen és az árulás után, elmondod-e, hogy lehetsz még indián, hogy *rézbőrű volt az alkony!*”

¹ Radnóti Miklós: *Gyerekkor*

W. Imrének eszébe jutott, hogy a szívébe íródtak ezek a sorok, vitte mindenhova magával, azután is, hogy lerombolták a házukat, Óbudát, és egy lakótelepen lapult az építési törmelékek mögött, titkos indián, nyúl punk, hogy igen, emiatt szökött át a szomszéd udvarra az iskolából, hogy Herculanéum apró, színes mozaikjai égessék meztelen talpát, hogy megkapja végre azt az intőt, amire mindenki várt.

A földszinti ablakból delfinre lehet látni, dús szőlőfürtökre, hétfőn nem őrzik a villát, a kutyák úgy hevernek a porban, mintha hirtelen szélroham fojtotta volna meg őket, már reggel észrevette, nem mozdultak a kavicsokra sem.

Bement az iskolaépületbe, a portán elvették az ellenőrzőjét, mert megint elkésett, és hiányzott a vörös nyakkendője is, de érezte, hogy mindez még mindig nem elég, ennél több kell a büntetéshez. Kihívta a barátnőjét az órától, vonakodva jött, matrózblúzában átvilágított a nap, de végül nem kérdezett semmit, élvezte ő is a hirtelen ragyogást, ahogy a vörös vonalak lehullanak a bőrről, s lecsillapítja vonaglásukat a pernye. A földszinti ablakon ugrottak ki, éppen a kutyák elé, de tényleg felesleges volt az óvatosság, szürke, nyitott szemmel túrték, hogy behatoljanak az üvegfalak mögött őrzött medencébe.

Úgy feküdtek le a mozaikhalak közé, mintha testük körvonalaira előre emlékezett volna az idő, belecsoibanva a medence álmodozásába.

Úgy lebegtek ott, mint a kutyák szürke szemében a mozdulatlan felhőkkel teli égbolt, miközben odaát zászlók lobognak végeérhetetlen, testük elveszett tárgy, hallották, hogy odaát a folyosón felberregett a csengő, körülöttük víz nélküli síkosság ezüstje fényesítette a padlót, hallották az ünnepi morajlást.

W. Imre emlékszik, kimaradni mindabból, ami van, boldogság.

Hatodik rész,

melyben felbukkan egy argentin táncosnő és bankot rabolnak

A többi tisztviselő könyvei fölé hajolva dolgozott, míg Wirth visszafordult a pultról, amelynél állt és az előbb felvett 280 pengős tételt bekönyvelte s valami utasítást adott Klem altisztnek. Ebben a pillanatban – a bank órája tíz óra előtt két percet mutatott – egy világosszürke, fekete sárhányójú Steyr gyártmányú, amerikai-tetős limuzin állt meg három házzal a bankfiók előtt, és abból két fiatalember lépett ki. Mindketten beléptek a bankba. A kezük a zsebükben volt. Az egyik állva maradt az ajtónál, a másik pedig odalépett ahhoz az állópulthoz, amely a közönség részére fenntartott teremrész közepén van. Wirth Frigyes látta a jelenetet, de természetesen mit sem gondolt és visszafordult, hogy tovább végezze munkáját, amikor a következő hangos kiáltás verte fel a bankfiók csendjét: – Fel a kezekkel, mert lövök! Elképzelhetetlen riadalom és pánik támadt a jelenlévők között. Mindenki odanézett, ahonnan a kiáltás hallatszott, és ha lehet, még jobban fokozódott rémületük, amikor látták, hogy az állópultnál álló fiatalember kezében revolver villant, s hatalmas lovassági pisztolyhoz hasonló revolvvert tart vízszintes helyzetben a bank bejáratánál álló másik fiatalember is, majd mind a ketten egyazon időben felemelik a kezüket és valóságos sortüzet adnak le.

Di Fiore Consuela argentin táncosnő 1933-ban gyerektartási pert indított Wirth Marcell tőzsdeügynök ellen, aki szó nélkül fizetett, miután felrémlt előtte egy pezsgősen mámoros éjszaka emléke a csábosan hajlékony, csillogó fekete hajú, kreol szépséggel. A táncosnő egy argentin–magyar fiúgyermekkel ajándékozta meg Wirthet, akinek a feltétlen fizetési hajlandóságát nagyban befolyásolta, hogy időközben feleségül vette egy neves budapesti bankár

leányát. Így a Wirthekre oly jellemző nagyvonalúság kiegészült a dagonyákban rejlő sötét csábítással, az omladékkal, ahonnan az istennek sem lehet nagyvonalúan kikapaszzkodni.

Mikor bátyját, Wirth Frigyes könyvelőt és banktisztviselőt derékon lötte lovassági pisztolyával a bankrabló a Kereskedelmi Bank Szabadság tér 16. szám alatti pénztáránál, viharos felhőként egyszerre mindkettőjük feje felett átmulatott éjszakák és kínkeserves kelések hiábalósága kavargott.

Wirth Frigyes szilveszteréjszaka konyakot öntött barátnője ablakából a fagytól szikrázó macskakövekre és megfogadta, hogy a Brazíliába szökött rokont, Kamillót felkutatja, és a nagy Amazonas hullámai közt várakozó ragadozó pirájákkal felzabáltatja. Vagy legalábbis megpróbál visszaköltözni a Gellért-hegyre, nézett abba az irányba, amerre a sötétben a hegyet sejtette, ahol a családi jólét utoljára teljes fényében pompázott.

Barátnője szelíden kivette Wirth Frigyes kezéből a konyakosüveget és ügyesen az ágy felé próbálta segíteni a másnap hónapokra az újságok színes rovatába kerülő hős banktisztviselőt.

Ebben a kényes egyensúlyi állapotban berregett fel a telefon, éjfél után tíz perccel. Wirth Marcell volt az. Ő már kijózanodott az elmúlt öt percben, és ugyanez a sors várt testvéreire is. Di Fiore Consuela, ez a csalfa kreol szépség ugyanis nem elégedett meg Wirth Marcell gyermektartási díjával, hanem további két férfit is beperelt, ugyanezért.

Egyikük, Harmattan János orvos elismerte ugyan az együtt töltött pezsgőmámoros éjszakát, de kételyeit fejezte ki a gyermekkel kapcsolatban. Sikertelenül, így immár ő is fizette a gyerektartást.

A harmadik „apa”, egy ismert háztulajdonos fia, Zilinszky Endre egyetemi hallgató szintén ugyanerre a sorsra jutott volna, ha Méhes Marietta, aki abban a mulatóban mixernőként dolgozott, nem fedte volna fel volt barátnője ármánykodását.

Emiatt Z. Endre feljelentette Di Fiore Consuelát, s az ügy napvilágra kerülése immár csak napok kérdése, hadarta idegesen Wirth Marcell a telefonba, 1935. január 1-jén, hajnali fél egy körül.

A két Wirth villámsújtottan állt az új év igen siralmasnak tetsző ablakában. Egyiküknek a házassága és egzisztenciája, másiknak a „neves bankár” rokoni segítsége távolodott eszeveszett gyorsasággal.

Wirth Frigyes barátnője határozottan és ügyesen távozásra bírta, aki így, a hóban szikrázó macskakövekre fagyott konyakra öklendezve, lassan hazabotorkált.

W. Imre a Szabadság tér 16. alatti hajdani banktól nem messze kuporgott egy asztalnál negyvenkét évvel később, a Nádor utcai volt Nimród étteremben, ahol apja dolgozott pincérként, a sokadik helyen.

Apád igazi Wirth, mondta W. Imre nagyapja, Wirth Imre, és ebből annak idején nem sok következtetést lehetett levonni, már ha felmerült bárminek is a levonása. Emlékezet nélküli létben pusztult minden szanaszét, de ezt a Wirthek nem tudták. Azt se tudták, hogy negyvenkét éve a nagyapa, W. Imre unokatestvérét, Wirth Frigyes leölték a közelben, és ennek köszönhetően botcsinálta hősként elkerülte a családi botrány rá vonatkozó részét.

Azt se tudták, hogy Wirth Marcell, a másik unokatestvér lelépett Brazíliába a szökevény Kamilló után, és ott nyoma veszett.

Osztottak a rablott-sikkasztott kincsen? Felépítették a Gellért-hegyi villa mását, és ott izzadtak még évtizedekig a kéklő párában? Elindult Marcell az őserdőn át, Argentína felé, a csalfa Di Fiore Consuelához?

W. Imre nagyapja és testvérei, a családi emlékezet törölt mindent, ami rájuk vonatkozott. Így amikor a Nimród étteremben a tizenhárom éves W. Imrét apja odaültette egy ősz hajú, botját az asztalhoz támasztó férfihoz, aki túrós csuszát evett, bár a naplójában ezt épp nem említi, és a Fradiról beszélgettek, már amenyire Wirthtel lehetett beszélgetni, de szorongása valamelyest

enyhült, annyira közvetlen volt ez a különös, halk férfi, akkor a semmit tudásnak olyan világ közepe keletkezett, amilyen talán csak az Ulpiusok örvényében létezik.

Utólag, hiszen minden utólag képződik, ott omlott össze benne dagonya, kátyú, az ismeretlenség a névben.

Az óbudai régi házban konnektorba dugott kulcs, amit nagyanya húzott ki fafogóval, mert „őérte már nem kár”. Az a villámcsapás azóta is elkíséri, talán ezért élte túl W. Imre a hiányok áradását, az együtt töltött ebédidőt Nagy Lászlóval, a felsőiskolai költővel, a teljes, dermedt tájékozatlanságot.

Utólag a mozaikokat már csak a derű megbocsátó könnyedségével, súlyával lehet rakosgatni. Ahogy a Raktár utcai tizemeletes falában a zöld-kék diribdarabkákat, amint hullottak egyre a járdára.

Wirth Frigyes a lövöldözés után még harminc évig élt, 1965-ben halt meg tüdőembóliában a Gellért-hegyen, a Schweidel utcában. Visszajutott az álomba, és mindenki elfelejtette.

Hetedik rész,

melyben apró ezüstollóval kéne körbenyírni az emlékeket

Dr. Wirth Fülöp bambergi optikus érezvén közeledni halálát, maga írta meg az arról szóló jelentést a helybeli lapba. Mikor a jelentés napvilágot látott, azon órában csakugyan ő is kimúlt.

Az összes eddig megjelent és megnyugtató hírekkel szemben megbízható forrásból jelentik nekünk, hogy a király egészségi állapota nem kielégítő. Náthája több mint egy hét óta tart már s néhány nap óta köhögési inger is járul hozzá. Mindezeknél komolyabb az időközönként jelentkező szívgyöngeség. A királyon napközben igen gyakran álomosság vesz erőt, étvágya egyáltalán nincs, és egész közérzése az általános elgyengülés tünetét mutatja.

W. Imre jelenkori elbeszélő néha úgy tobzódik, hentereg, cup-pog a múlt dagonyájában, ujjait élvezettel sárgombócokba fúrva, tapasztva-kenve a sárgás-agyagos ragacsot az emlékezet omladékára, mintha sohasem kéne bemosakodnia.

Nem kerülne rá hófehér vasalt ing, fekete nadrág, gyér haját nem igazítanak el gondosan, orrából-füleből nem vágná ki apró ezüstollóval a szőrszálakat. Mintha fényesre suvickolt cipője koppanna még a lépcsőn, ahogy szerelméhez indul.

W. Imre néha elfelejti, hogy fulladást és szőke nőt jósolt neki egy asztrológus, semelyikbe sem lehet belekötni, vontta meg a vállát távozóban, a nagy utazás meg szóra sem érdemes. Aztán a fulladást csak nem tudta elfelejteni. Mély vízbe csak úgy megy, hogy végrendelkezik. Álmából felriad. Fojtogatják a gondok, emlékek. Fullasztó csönd nehezedik a szobára. A születésre gondol, az öszszepréselődésre, mozdulatlan kiszakadásra. Egy előszobára a Mechwart tér egyik házában, ahová a János Kórházból sietett, miután

meghalt Murai László, az anyai nagyapja, aki Marksról magyarosított, mikor elvégezte a pénzügyőrtisztviselői iskolát. Elébe tettek egy listát, hogy válasszon. Ő szerény volt, nem sokat várt az élettől, leginkább csak valami életszerűt. A bátyja Muray lett, több volt benne a jövőbe vetett bizalom.

Szeretné apró ezüstollóval körbenírni ezt az emléket, formásra igazítani, észrevétlenül kivágni a történet szövetéből a szégyenkezés céduláját. Mi a nagyobb, a halál vagy a szerelem? A gyász súlyosabb, vagy a szerelmi vágy?

W. Imre jelenkori elbeszélő úgy néz akkori alakjára, hogy közben felismeri magát, mert nem tudja elfelejteni, hogy ott állt az előszobában, és valaki, akiről tudta, hogy ő, kívülről nézte. Láta rajta, de közben ő is érezte ugyanezt, hogy a halál érintése, nagyapja teste a fehér paraván mögött, benne van. Láta rajta, de közben ő is érezte, hogy szerelmet sóvárogna ezzel az érintéssel, az együttérzés pillanatával csókot remélne. Mindketten hallották a sírásra emlékeztető, de inkább kellemetlen nyöszörgést, amit ő, ők adtak ki, és ami ezek szerint azóta is, megállíthatatlanul ott hallható.

W. Imre már abban a pillanatban tudta, amikor a fehér paravántól ellépett, hogy ezzel a csókkal, amit kapni fog, egyre elodázza a búcsút a nagyapjától. Hogy ezzel a csókkal halálra ítéli a szerelmet azzal a lánnyal.

A lány, Rita apja kijött az előszobába és megemlítette, hogy fűvósok nélkül nincs zene, semmit sem ér. W. Imre ebből annyit fogott fel, hogy semmit sem ér és köszönés nélkül botorkált le a lépcsőházban, cipői nem koppantak a lépcsőkön.

A tekintet visszavétele nehéz. Ahogy a dagonyában tobzódó kéz egyszer csak megmerevedik egy váratlan tárgytól.

A lakótelep, ahová a régi házból kerültek. Húsz-harminc percnyire nádas, azon túl apró házak, nyomortelep, osztálytársa, Laciék döngölt padlója azonban mindörökké tisztaságtól ragyog.

W. Imre húga felsős, el-elkószál már, míg jelenkori elbeszélő árnya hajladozik az érintések és vágyak gyászos pompájában.

Húgának udvarolnak, őt kockás nadrágjában, sárga, égnek meredő hajával az ABC kukája mellett ácsorgó punk lány, akinek nem tud cigit adni, kineveti. Nyúl punk vagy, mondja, és kiölti a nyelvét. Teljes magányelkobzás, ezt írná ma fel az akkori falra, az apró csempékre.

Húga sírva jön haza, késő kora nyári délután. Becsalogatta egy férfi a házba, már húzta le a nadrágját, de ő kiszökött, a nádasban kuporgott sokáig.

A panelházak közötti dühöngőkben hangosan káromkodnak az egyérintőzők, a magasból leordítanak, kuss legyen! W. Imre írt egy verset, nem tudta, miért, és fogalma sem volt róla, miért került bele, hogy „csizma az asztalon”.

Barátja, Zsolt családjának értelmiségi barátai hümmögtek, hogy Illyés, igen. W. Imre elszántan hallgatott a nemtudásáról.

Mikor apja és nagybátyja, és még néhány atlétatrikós, súlyos férfi elindultak a nádas irányába, maga sem értette, miért megy velük, miért mennek. Kissé lemaradva követte őket, sárga-agyagos ragacsot maszatolt maga köré a levegőbe.

Elkapjuk, ezt nem ússza meg, foszlányok a fülében. A fahídon átkelve a telep szélén álló ház ajtaját berúgták. Ordítások, csattanások, sikoltás, W. Imre dermedten állt a kora nyári délutánban, nagyapja teste a fehér paraván mögött, az előszobában rekedt nyöszörgő sírás, a vers, minden összefolyt, ahogy közelebb lépett és látta, ahogy vér fröccsen az ablakra és lassan csurog lefelé, a döngölt padlóra.

Megérdemelte, bólogatnak a rendőrök, jól tették, már rég agyon kellett volna verni.

W. Imre jelenkori elbeszélő néha talán még azt hiszi, hogy nem kell majd bemosakodnia. Néha lerúgná a lábáról a suvickolt cipőt, hogy meztláb topogjon a szerelméhez vivő lépcsőn. Az omladék mellett állva elnézne messze, ahol a halál megírandó, még ismeretlen, szeszélyes tünemény.

Nem húzhatja már soká, hogy mondjon valamit üknagyanyja, Villax Karolina titokzatos létezéséről.

Nyolcadik rész,
*melyben Willaxok és Wirthek kavarnak
és lábujjhegyen járnak Karolina szobája előtt*

Pápa, június 20. Városunk e' f. hó 14. s következő napjain tartotta tisztválasztását. Elnöknek Bezerédy Mihály uradalmi prefektus urat nyerők meg, kinek ügyes vezérlete alatt az egész a' legszebb rendben végződött. Polgármesternek Willax Antal eddigi városbíró urat választók el; neki köszönhetni nagy részben városunk ama jó hírnevét, miszerint, a' béke 's rend ezen kritikus időkben sem zavartatott meg. Ily férfiú kormányja alatt tehát jövőre is csak jót várhatunk.

A kezdőbetű használatát illetően van némi bizonytalanág, hogy „W”, vagy „V”, hol így, hol úgy írják, a végén a „h” betűről nem is beszélve, Virt Antal, még így jegyezték fel Csáktornyan, 1828. augusztus 2-án. Azonban a fia, akire aztán a gyanú nem elhessegethető árnya hull, már Wirth.

Ő, Wirth Ferenc Pápán kerül a betűk és történetek szövedékében hányódó emlékfoszlánygyáros látóterébe, de ott aztán olyan sűrű bonyodalmak titkának őrzője lesz, aminek – már ha érdekel valakit a történelem és elhiszi, hogy a véletlenek valahová vezetnek – a lenyomatai nyelvünk hegyén, érintésünk izalmán vagy bántó hiányán, szavaink érzékiségének intenzitásán mutatkoznak meg.

Távolról érinteni árnyalakokat azzal a vereségtudattal, hogy minden elmozdulásuk végtelenül körülírható, s ezért ez a kísérlet is űrt hagy maga után, mint minden szüzsé, s csak a légszomj marad, a kapkodás, az újra és újra átírás halálig.

Ferenc, ez a rejtélyes üknagyapa kaphatna jelzőket, attól függően, hogy az erkölcs melyik vászonszélét rángatja óvatosan W. Imre, nehogy összedőljenek a finoman csipkézett álmvárak, amiket

persze ő talál ki, ha már a sokat emlegetett családi emlékezet nem lát túl a nagyapák horizontján.

Ferenc lehetne donhuán, megnyerő, csábos férfi, kifogástalan gavallér, aki a titokzatos Csáktornya-Pápa kapcsolati háló révén bonyolódik bele a Willaxok, Mayerek (Zalák), Regulyok életébe. Ferenc lehetne lelketlen gazember, családmegrontó, szégyenfolt, a Wirthek máig sötéten kísértő szelleme.

Ferenc lehetne nagyvonalú, kikezdhetetlen tekintélyű, a család becsületét megmentő atya, kire nem múló hálával tekinthet minden földi lény.

Csakhogy ez a történetfoszlány nem Wirth Ferenc „magánzó” amúgy megkerülhetetlen létéről szólna, hiszen, kegyetlenség, neki itt és most csak bizonytalan epizódszerep jut. Ő egy Név, akinek a valósághoz annyi köze volt és lesz – amíg a sírok fel nem nyílnak és napvilágra nem kerül minden –, mint felhők gyorsan tovatűnő árnyának az elképzelt víztükörhöz.

Mert kezdetben volt Willax Karolina. („W” vagy „V”, mindig ugyanaz a tántorgás). Ő az öskáosz, az ősforrás, mindenek anyja, mater dolorosa, az arc nélküli szépség, láthatatlan tökéletesség, hiány. Ő a tímármesterből lett pápai polgármester, Willax Antal lánya, nagybátyja a zirci apát, Willax Ferdinánd.

Tizenéves, amikor anyai ágon rokona, Reguly Antal meghal, a fiatal lány nem sokkal halála előtt meglátogatja, de erről később. Zala Györgyöt is meglátogatja, a kedves rokont 1919-ben, amikor vörösbe öltözött a Hősök tere, de erről is később.

Mert Willax Karolina, ez a csodaszép ismeretlenség, akit a Wirthek fanyarul csak úgy emlegetnének, ha bármit is emlegetnének, hogy csak egy a biztos, a Willax Karolina, ennek a 19. század közepén, a kiegyezés korában oly feddhetetlennek és sikeresnek mondható Willax családnak, ezen nincs mit szépíteni, rontani, a fekete báránya – na jó, aranyszínű báránya – volt. Ennyi bátorság, botorság, lázadás, tapasztalatlanság, romantika, örültség előtt meghajolnak a gépelő ujjak és feldobog ujjongva és sírva a szív.

W. Imre üknagyanyja, Willax Karolina, aki egészen közletről részeseülhetett abban a családi áldásban, hogy nővérét, Jankát oltárhoz vezette Wirth Ferenc, kiknek azonban gyermekük nem született – talán szerelemből, tán véletlenül, dachból vagy mély együttérzésből, ennél messzebb nem merészkednék –, 1863-tól legalább hét gyermeknek adott életet.

Na de mindegyik apja ismeretlen.

Az égben mély hallgatás, a templomi csengő bojtját ráncigálja zavarában a sekrestyés, a vizek felett összefogódkodva suhannak a lelkek. A szobák ablakát nehéz függönyök takarják, lábujjhegyen járnak Karolina szobája előtt. A polgármester felesége, Karolina anyja, Pálcs Terézia évekig zokog, imádkozik. Mint kiderül, nem hiába. A drámai csöndben kopogva, halkán köhintve színre lép a névadó, Wirth Ferenc, szerelmet nem mímelve, odaadón és mindenki bocsánatát kérve, és sorra a nevére íratja Karolina gyermekeit, köztük a dédapát, az 1929-ben elhunyt Wirth Jenő Imrét.

A fájdalom enyhült talán a pápai Willax-házban, napfény áradt be a kitárt ablakokon, a boldogság meg szeszélyesen szóródva, szégyen és kín ide vagy oda, mégiscsak családban maradt.

Felesége, Janka halála és a gyerekek örökbefogadása után Wirth Ferenc, vissza kívánva adni valamit az elveszett ifjúságból, romantikusan megszöktette Karolinát a szülői házból, és Budapesten feleségül vette.

Attól fogva rejtőzködés nélkül megcsókolhatta szerelmét. Aki ott volt az esküvőn, úgy érezhette, a közelgő millenniumi aranykor glóriája ereszkedik alá a mennyei freskók angyalkáival.

Felesége, Janka halála után Wirth Ferenc hivatalosan is jóvátette mindazt a fájdalmat, amit ösztönei rabjaként okozott, és oltárhoz vezette Karolinát. Az esküvőn a két tanút kivéve senki sem vett részt, a mennyei freskók puttói várakozó álláspontra helyezkedtek mind az élet, mind a történelem jövőjét illetően.

Kilencedik rész, *melyben kávépor elegyedik a sötétség kísérteteivel*

A magyar ipar diadala. A kávéipar terén most egy valóságos forradalmi újítás híre kelt. Megvan a kávékocka, amelyen már annyian törték a fejüket, az egész akkora, mint egy kockacukor és nem kell hozzá sem forralás, sem főzés, sem cukor, az ember egyszerűen beledobja a meleg tejbe, és kész a pompás, illatos, zamatos kávé. Ez a nagyszerű találmány – a legjobb fajtájú kávéból gyártott »Willax« kávékocka – teljesen meg fogja változtatni a kávéfogyasztás képét. A kitűnő találmányt már több külföldi államban is szabadalmazták, és kiaknázására ma kezdte meg üzemét a »Willax« kávé-részvénytársaság hatalmas gyára, amely a technika legmodernebb vívmányaival rendezte be üzemét.

Mikor először koccan áhítatos keverés közben a porceláncsésze oldalához a filigrán kávéskanál, először süllyed fekete mélybe a napfényben fürdetett, fehéren szikrázó kockacukor, vagy a lassan csorduló méz, amit lehetetlen kivárni, hogy végre a csésze aljára érve súlyosan szétterüljön, „mézalapzatú” szürcsölésre csábítva, mikor a forró csészét kora őszi reggelen tenyerébe rejti és először húzza az időt, kizökkenve a szertartást évtizedes ritmusából, és csak néz maga elé, térdeit összeszorítva az egyébként kényelmes, kifejezetten a teraszra tervezett fotelben, akkor megéri a víz felett lebegő sirályok tollai közt a levegő súlyát.

Hunyt szemmel is látja a feszülő szárnyak csúcsai körül vibráló kékeket, a sós tengervíz cseppjeit, ahogy arcáról gördülnek a mellei felé.

Özvegy Wirth Ferencné, született Willax Karolina földbirtokos Triesztben, 1913. szeptember 14-én reggel kilenckor végre ajkához emelte csészéjét és kortyonként magába zárta az Adria eszelősen

szép látványát. Pontosan tudta, hogy abból a pápai szobából, a megaláztatásból, majd a Külső-Szentendrei út lehangolóan poros magányából szerelme, a nála húsz évvel idősebb Ferenc halála után ez a trieszti pillanat életének – amire mégsem gondolt úgy soha, hogy szomorú lenne, inkább megmagyarázhatatlanul szépnek látta – olyan magaslata, ahonnan már csak zuhanni lehet.

Azon tűnődött, felfedezve közben a kikötő felé haladó, pár éve vízre bocsátott Erzherzog Franz Ferdinand csatahajót, hogyan történik az átmenet egy ilyen fényesen kéklő pillanat és a megsemmisülés között. Hogy az idő felszabdálásának testet tönkretévő kísérlete – önkéntelenül megérintette az arcát –, a gyerekek világrahozatala képezett-e bármilyen akadályt abban a lehangoló folyamatban, amiről mindig is lehetett tudni.

A szerelem, a gyönyör emlékei betemetik-e a megnyíló felejtést.

Willax Karolina, Wirth Ferenc halála után, úgy itta a kávé, mint a torkát szorongató bánat selymes gyógyszerét. Nem tudott betelni aromájával, a sötétben örvénylő ébredés lehetőségével. Úgy tekintett rá, mintha az *Ezeregyéjszaka meséi* gőzölnének a magasba, elűzve a szorongató alvás rémét.

Az asztalkára tette a csészét, épp amikor az Erzherzog Franz Ferdinand két kéményéből az utolsó füstgomolyagok is elenyésztek a párában. Sójajtvá vette fel a metszett, opálos üveglapról a Magyar Királyi Szabadalmi Hivatal 42802-es számú szabadalmi leírását, melyet 1908. január 27-én jelentett be két fiával, Wirth Lajossal és Jenővel, *Eljárás cukorral kevert, használatra kész szilárd kávékivonat előállítására* címmel.

Minden össze volt már csomagolva. A bőröndök és kalaptartó dobozok, de a napernyők nem, itt hagyja őket. A pápai szülői ház udvara nyáron, déli verőfényben is árnyékba borul, ilyenkor pedig már rozsdás diólevél borítja a földet a boltíves kapubeállótól a törtött ablakú verandáig.

A feketekávé előállítása nagyobb nehézségekkel jár, ha azt például úton turisták, illetve hadgyakorlatokon vagy a harctéren a katonaság számára kell megfőzni, mert a hozzá való edények és anyagok csak nagy ritkán állnak rendelkezésre, illetve azok magával vitele kényelmetlen.

Áldott fényben fürdött a terasz, a csöndben, amit a hajókürtök szaggattak meg néha, csak a fel-felcsapó hullámok csattanása és a kabócák szaggató ciripelése riasztotta őt életre, aminek legkézenfekvőbb jelképei, hogy itt nem is annyira életről van szó, hanem inkább utolsó készülődésről egy utazásra, a fehér lepedővel bevont bútorok voltak. Fél óra még, pillantott a konduló faliórára, és hangkürtől az automobil, amely Fiumébe viszi, onnan vonattal Pestre, hogy szinte azonnal tovább is utazzon Pápara.

Útközben néha belekortyol a termoszba, így képzelte, amiben az utolsó kávékockák oldódtak finom tejben.

Kívülről tudta: *A pörkölt kávéabsztraktumot finom por alakjában, előnyösen zárt és részben vízzel telt edényben addig főzzük, míg a kávéporban tartalmazott oldható, hatékony és aromás alkotórészek a lehetőségig kilúgoztattak...*

Az a plakát, amivel reklámozták, attól félt. Két borzasztó banya szürcsöli a kávé, mintha saját torzképe tükröződött volna mindenhol, szinte elsírta magát.

A vereségek örök kísérője, nőiségem fekete fátyolba burkolt soha föl nem támadásának édes nyomorúsága, írta ceruzával, gyöngybetűkkel a szabadalom hátoldalára. Az utolsó postával újságki-vágatokat kapott Jenőtől, csak úgy mellékesen, hiszen valójában arról számolt be, hogy már hároméves Imre, aki majd W. Imre nagyapja lesz. Felkavarta az az érzéketlenség, ahogy a tragédiájukról írtak.

Majdnem belehalt, amikor a *Népszava* 1910. augusztus 2-án arról tudósított, hogy a *Váci út 169. szám alatt lévő Willax kávékockagyárban szombaton véres szerencsétlenség történt, amelynek egy*